

WZÓR

Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach świadka

Otrzymujesz to pouczenie, bo jesteś świadkiem.

Jako świadek masz prawo wiedzieć, jakie są Twoje prawa i obowiązki.

Przeczytaj dokładnie to pouczenie.

Masz obowiązek podpisać oświadczenie, w którym potwierdzisz, że otrzymałeś to pouczenie.

Poza informacjami w pouczeniu znajdziesz przepisy, z których one wynikają. Jeśli nie wskazano inaczej – są to przepisy Kodeksu postępowania karnego (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 2024 r. poz. 37 i 1222).

Twoje prawa i obowiązki jako świadka w postępowaniu karnym

1. Obowiązek stawienia się

Jeśli zostaniesz wezwany/wezwana jako świadek, to musisz stawić się i złożyć zeznania. **Jest to Twój obowiązek jako świadka** (art. 177 § 1).

2. Obowiązek usprawiedliwienia nieobecności

Jeżeli zostałeś wezwany / zostałaś wezwana do stawiennictwa, a nie możesz przyjść z powodu choroby, to musisz usprawiedliwić nieobecność. W tym celu musisz iść do lekarza sądowego, bo tylko on może wystawić zaświadczenie, które jest uznawane za usprawiedliwienie. Inne zaświadczenie lub zwolnienie nie będzie uznane za usprawiedliwienie (art. 117 § 2a).

Jeśli nie stawisz się i nie usprawiedliwisz swojej nieobecności, mogą Cię spotkać konsekwencje. Są to:

- 1) nałożenie na Ciebie kary pieniężnej;
- 2) zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie;
- 3) aresztowanie (art. 285–287).

3. Prawo do zwrotu kosztów

Masz prawo do zwrotu kosztów, które poniosłeś/poniosłaś w związku z przybyciem na wezwanie.

Jeśli chcesz otrzymać zwrot kosztów, musisz złożyć **wniosek o zwrot kosztów**:

- 1) możesz powiedzieć podczas czynności, że wnosisz o zwrot kosztów, co zostanie zapisane w protokole, **albo**
- 2) złożyć pismo – wniosek o zwrot kosztów.

Termin na złożenie wniosku o zwrot kosztów wynosi **3 dni** od dnia zakończenia czynności, na którą się stawiłeś/stawiłaś (art. 618a–618e i art. 618k).

4. Prawo do korzystania z pomocy prawnej

Jeżeli uważasz, że jest to potrzebne dla ochrony Twoich interesów, możesz ustanowić pełnomocnika – adwokata lub radcę prawnego. Pełnomocnik będzie Cię reprezentował w toczącym się postępowaniu karnym.

Jeżeli nie stać Cię na pełnomocnika, sąd może na Twój wniosek wyznaczyć pełnomocnika z urzędu. Musisz jednak wykazać, że nie stać Cię na opłacenie wynagrodzenia dla pełnomocnika (art. 87 § 2 i art. 88 § 1).

Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator mogą nie zgodzić się na udział w postępowaniu ustanowionego przez Ciebie pełnomocnika.

Może się to stać, jeżeli prokurator albo sąd uzna, że nie wymaga tego obrona Twoich interesów (art. 87 § 3).

5. Prawo do ochrony danych osobowych świadka

W aktach sprawy nie ma Twojego adresu miejsca zamieszkania, adresu miejsca pracy, numeru telefonu, telefaksu ani adresu poczty elektronicznej. Są one zamieszczone w odrębnym załączniku. Może się z nim zapoznać organ prowadzący postępowanie.

Sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze może ujawnić te dane tylko wyjątkowo (art. 148a i art. 156a).

Pytania zadawane Ci w trakcie przesłuchania nie mogą zmierzać do ujawnienia Twojego miejsca zamieszkania ani miejsca pracy. Jest to dozwolone tylko wtedy, gdy ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 191 § 1b).

Jeżeli istnieje niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach Twojego lub Twoich najbliższych, mogą zostać zachowane w tajemnicy także okoliczności umożliwiające ujawnienie Twojej tożsamości.

Masz prawo złożyć wniosek o utajnienie Twoich danych. W przypadku utajnienia Twoje imię i nazwisko będzie znał organ prowadzący postępowanie. Nie będzie ich znał np. oskarżony.

Na Twój wniosek **decyzja o utajnieniu** Twoich danych osobowych **może zostać uchylona**. Taki wniosek możesz złożyć do czasu zamknięcia przewodu sądowego przed sądem pierwszej instancji (art. 184 – tak zwany świadek anonimowy).

6. Przesłuchanie dostosowane do sytuacji świadka

Możesz zostać przesłuchany/przesłuchana w drodze **wideokonferencji**. Jest to przesłuchanie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (art. 177 § 1 a).

Jeżeli nie możesz przyjść do miejsca wskazanego w wezwaniu, bo jesteś chory, jesteś osobą z niepełnosprawnością lub występuje inna przeszkoda, której nie da się usunąć, możesz zostać przesłuchany/przesłuchana **tam, gdzie przebywasz**, np. w domu, w szpitalu (art. 177 § 2).

Jeśli jesteś obywatelem polskim, przebywasz **za granicą** i jeśli się na to zgodzisz, możesz być przesłuchany/przesłuchana przez **konsula** (art. 26 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne, Dz. U. z 2023 r. poz. 1329).

W takim przypadku:

- 1) nie istnieje ustawowy obowiązek stawiennictwa;
- 2) nie mogą zostać wyciągnięte wobec Ciebie konsekwencje, jeśli się nie stawisz;
- 3) nie możesz zostać przesłuchany/przesłuchana w drodze wideokonferencji;

- 4) nie masz prawa do ochrony przewidzianej dla świadka;
- 5) w przesłuchaniu nie będą brały udziału inne osoby, np. biegły lekarz czy psycholog.

Gdy sprawa toczy się w sądzie i należy się obawiać, że obecność oskarżonego na sali sądowej mogłaby Cię krępować podczas składania przez Ciebie zeznań, przewodniczący może polecić **oskarżonemu, aby wyszedł z sali sądowej** na czas Twojego przesłuchania (art. 390 § 2).

Istnieje też inny sposób – w takiej sytuacji możesz zostać przesłuchany w drodze **wideokonferencji** (art. 390 § 3).

7. Pouczenia i czynności przed przesłuchaniem

Postępowanie przygotowawcze

Przed rozpoczęciem przesłuchania zostaniesz pouczoney/pouczona o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 190 § 1).

Otrzymasz do podpisu oświadczenie, że otrzymałeś pouczenie (art. 190 § 2).

Postępowanie sądowe

Możesz żądać, aby rozprawa była niejawna, jeśli składane zeznania mogłyby narazić na hańbę Ciebie lub osobę dla Ciebie najbliższą (art. 183 § 2).

Przed rozpoczęciem przesłuchania zostaniesz pouczoney/pouczona o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 190 § 1).

Przed rozpoczęciem zeznań masz obowiązek złożenia przyrzeczenia. Sąd może nie odbierać od Ciebie przyrzeczenia wtedy, gdy żadna ze stron obecnych na sali nie zgłosi sprzeciwu.

Jeżeli nie mówisz, jesteś głuchy/głucha, przyrzeczenie złożysz przez podpisanie tekstu tego przyrzeczenia (art. 187 i art. 188 § 3).

Nie odbiera się przyrzeczenia:

- 1) od osób, które nie ukończyły 17 lat;
- 2) gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że świadek z powodu zaburzeń psychicznych nie rozumie znaczenia przyrzeczenia;
- 3) gdy świadek jest osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem postępowania lub pozostającego w ścisłym związku z czynem stanowiącym przedmiot postępowania albo gdy za to przestępstwo został skazany;
- 4) gdy świadek był prawomocnie skazany za fałszywe zeznanie lub oskarżenie (art. 189).

8. Prawo do odmowy składania zeznań

Możesz odmówić składania zeznań:

- 1) jeżeli jesteś osobą najbliższą dla oskarżonego (np. małżonkiem, rodzicem, dzieckiem, osobą pozostającą w stosunku przysposobienia). Prawo to przysługuje Ci również po ustaniu małżeństwa lub przysposobienia (art. 182 § 1 i 2);
- 2) gdy w innej sprawie jesteś oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem (art. 182 § 3).

Jeżeli przysługuje Ci prawo do odmowy składania zeznań, możesz z niego skorzystać do chwili rozpoczęcia pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Jeśli w postępowaniu przygotowawczym złożyłeś/złożyłaś zeznanie, a na rozprawie odmówisz składania zeznań, pierwsze zeznanie nie może być już wykorzystane. Nie może być dowodem ani być odtworzone. **Zeznanie to będzie traktowane tak, jakby go nie było** (art. 186 § 1).

Mimo odmowy składania zeznań mogą zostać ujawnione protokoły oględzin Twojego ciała sporządzone w postępowaniu karnym (art. 186 § 2).

9. Prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie

Możesz odmówić odpowiedzi na pytanie, jeżeli odpowiedź mogłaby narazić Ciebie lub osobę dla Ciebie najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe (art. 183 § 1).

10. Zwolnienie od złożenia zeznań lub odpowiedzi na pytanie

Możesz zostać zwolniony od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytanie, jeżeli pozostajesz z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym (art. 185).

Wniosek o zwolnienie od złożenia zeznania możesz złożyć do chwili rozpoczęcia pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. W takiej sytuacji, jeśli w postępowaniu przygotowawczym złożyłeś/złożyłaś zeznanie, to nie może być ono już wykorzystane. Nie może być dowodem ani być odtworzone (art. 186 § 1).

Mimo zwolnienia od złożenia zeznania mogą zostać ujawnione protokoły oględzin Twojego ciała sporządzone w postępowaniu karnym (art. 186 § 2).

11. Przesłuchanie z udziałem biegłego oraz badania

Jeżeli istnieje wątpliwość co do Twojego stanu psychicznego, rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania postrzeżeń, możesz być przesłuchany/przesłuchana z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa.

Obecność biegłego lekarza lub biegłego psychologa przy Twoim przesłuchaniu **nie wymaga uzyskania** Twojej zgody.

Nie jest to jednak możliwe, gdy odmówiłeś/odmówiłaś składania zeznań lub zostałeś/zostałaś od nich zwolniony/zwolniona z powodu relacji łączących Cię z oskarżonym (art. 192 § 2 i 3).

Jeżeli zgodzisz się, mogą zostać wykonane oględziny Twojego ciała. Możesz także być **zbadany** przez lekarza lub psychologa (art. 192 § 4).

Obecność biegłego lekarza lub biegłego psychologa to nie jest to samo co **badanie** przez biegłego lekarza lub biegłego psychologa.

Jeżeli w trakcie postępowania będzie konieczne ustalenie, czy:

- 1) niektóre osoby należy wyeliminować z kręgu podejrzanych,
- 2) ujawnione ślady mają wartość dowodową:
 - mogą zostać pobrane od Ciebie odciski palców, wymaz ze śluzówki policzków, włosy, ślina, próby pisma, zapach. Nie jest do tego potrzebna Twoja zgoda;
 - możesz również zostać sfotografowany/sfotografowana oraz może zostać nagrany Twój głos;

- za Twoją zgodą biegły może zastosować wobec Ciebie tzw. wykrywacz kłamstw. Są to środki techniczne, które mają na celu kontrolę nieświadomych reakcji Twojego organizmu (art. 192a § 1 i 2).

12. Przesłuchanie świadka ze szczególnymi potrzebami (art. 185e)

Jeżeli występują u Ciebie zaburzenia psychiczne, rozwojowe, zakłócenia zdolności postrzegania lub odtwarzania postrzeżeń i zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w zwykłych warunkach mogłoby wpłynąć negatywnie na Twój stan psychiczny lub byłoby znacznie utrudnione, możesz być przesłuchany/przesłuchana:

- 1) tylko wtedy, gdy Twoje zeznania będą mogły mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;
- 2) tylko raz. **Istnieje wyjątek od zasady przesłuchania tylko raz:** gdy wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub w razie uwzględnienia wniosku dowodowego oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie Twojego pierwszego przesłuchania. Decyzję, czy przesłuchać Cię ponownie, podejmie sąd.

Przesłuchanie przeprowadza sąd z udziałem biegłego psychologa w odpowiednio przystosowanym, przyjaznym pokoju lub innym miejscu dostosowanym do Twoich potrzeb. Przy przesłuchaniu może być Twój opiekun prawny, osoba, pod której stałą pieczęą pozostajesz, osoba, pod której pieczęą pozostajesz, lub wskazana przez Ciebie osoba dorosła. Biegły psycholog biorący udział w przesłuchaniu powinien być osobą płci wskazanej przez Ciebie. Tej zasady nie stosuje się, jeśli będzie to utrudniać postępowanie. Przesłuchanie to jest rejestrowane (nagrany obraz i dźwięk).

13. Przesłuchania świadka pokrzywdzonego przestępstwami z art. 197–199 Kodeksu karnego (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz. U. z 2024 r. poz. 17 i 1228) **(art. 185c)**

Jeżeli jesteś pokrzywdzonym w sprawie o przestępstwo zgwałcenia lub wykorzystania seksualnego, możesz być przesłuchany/przesłuchana w charakterze świadka:

- 1) tylko wtedy, gdy Twoje zeznania będą mogły mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;
- 2) tylko raz. **Istnieje wyjątek od zasady przesłuchania tylko raz:** gdy wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub w razie uwzględnienia wniosku dowodowego oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie Twojego pierwszego przesłuchania. Decyzję, czy przesłuchać Cię ponownie, podejmie sąd.

Przesłuchanie przeprowadza sąd z udziałem biegłego psychologa w odpowiednio przystosowanym, przyjaznym pokoju. Możesz złożyć wniosek, aby biegły psycholog biorący udział w przesłuchaniu był osobą wskazanej przez Ciebie płci. Tej zasady nie stosuje się, jeśli będzie to utrudniać postępowanie. Przesłuchanie to jest rejestrowane (nagrany obraz i dźwięk).

14. Prawa i obowiązki podczas przesłuchania w zakresie informacji objętych tajemnicą

Jeżeli przesłuchanie ma dotyczyć posiadanych przez Ciebie informacji, które są tajne lub ściśle tajne, możesz złożyć zeznania dopiero, gdy zostaniesz zwolniony od obowiązku zachowania tajemnicy przez Twojego przełożonego – osobę, która ma do tego uprawnienia (art. 179 § 1).

Jeżeli przesłuchanie ma dotyczyć posiadanych przez Ciebie informacji, które są zastrzeżone, poufne albo objęte tajemnicą zawodową, możesz odmówić składania zeznań, chyba że sąd lub prokurator zwolni Cię od obowiązku zachowania tajemnicy (art. 180 § 1).

Jeżeli przesłuchanie ma dotyczyć posiadanych przez Ciebie informacji objętych tajemnicą notarialną, adwokacką, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarską, dziennikarską, statystyczną lub tajemnicą Prokuraturii Generalnej, możesz być przesłuchany/przesłuchana tylko wtedy, gdy:

- 1) jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości i
- 2) Twoje zeznania są jedynym dowodem, na podstawie którego można ustalić okoliczności ważne dla sprawy.

Decyzję o zezwoleniu na przesłuchanie podejmuje sąd (art. 180 § 2).

Jeżeli jesteś dziennikarzem, nie możesz zostać zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy dotyczącej danych, które doprowadziłyby do ujawnienia autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego podobnego materiału, identyfikacji osób, które zastrzegły swoje dane. Zasada ta nie obowiązuje, gdy chodzi o przestępstwa, o których obowiązkowo trzeba zawiadomić (art. 180 § 3 i 4). Przestępstwa te są wymienione w art. 240 § 1 Kodeksu karnego (np. zabójstwo, pozbawienie wolności, przestępstwo o charakterze terrorystycznym).

Jeżeli jesteś osobą, która została zwolniona z obowiązku zachowania tajemnicy, sąd przesłucha Cię na rozprawie z **wyłączeniem jawności**. Ta zasada nie dotyczy osoby zwolnionej z tajemnicy lekarskiej lub medycznej – za zgodą pacjenta lub innego uprawnionego podmiotu (art. 181). Wówczas rozprawa jest jawna.

15. Zakaz przesłuchiwania

Nie możesz być przesłuchany/przesłuchana, jeżeli jesteś:

- 1) obrońcą podejrzanego (oskarżonego) albo adwokatem lub radcą prawnym, który udzielał porady prawnej zatrzymanemu. Zakaz przesłuchania dotyczy faktów, o których dowiedziałeś/dowiedziałaś się, udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę (art. 178 pkt 1);
- 2) duchownym. Zakaz przesłuchania dotyczy faktów, o których dowiedziałeś się przy spowiedzi (art. 178 pkt 2);
- 3) mediatorem. Zakaz przesłuchania dotyczy faktów, o których dowiedziałeś/dowiedziałaś się od oskarżonego lub pokrzywdzonego, prowadząc postępowanie mediacyjne. Zakaz przesłuchiwania nie dotyczy informacji o przestępstwach, o których obowiązkowo trzeba zawiadomić (art. 178a). Przestępstwa te są wymienione w art. 240 § 1 Kodeksu karnego (np. zabójstwo, pozbawienie wolności, przestępstwo o charakterze terrorystycznym).

16. Prawo do uzyskania ochrony

Jeżeli występuje zagrożenie dla życia lub zdrowia Twojego lub Twoich najbliższych, możesz otrzymać ochronę Policji na czas czynności procesowej, na którą Cię wezwano.

Jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, Ty i Twoi najbliżsi możecie otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zmianie miejsca pobytu.

W celu uzyskania ochrony należy skierować wniosek do komendanta wojewódzkiego (Komendanta Stołecznego) Policji.

UWAGA: Wniosek składa się za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie albo sądu (art. 1–17 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, Dz. U. z 2015 r. poz. 21 oraz z 2024 r. poz. 1228).

Oznacza to, że we wniosku (piśmie) wskazujesz dwóch adresatów:

- 1) organ prowadzący postępowanie przygotowawcze albo sąd oraz
- 2) komendanta wojewódzkiego (Komendanta Stołecznego) Policji.

Komendant Wojewódzki (Stołeczny) Policji (*tutaj należy wpisać właściwego komendanta*)

za pośrednictwem

organ prowadzący postępowanie (*tutaj wpisujesz dane tego organu*)

Wniosek składasz w organie prowadzącym postępowanie przygotowawcze albo w sądzie. Organ, który otrzymał wniosek, przekaże go do komendanta.

17. Prawo do uzyskania pomocy

Ty i Twoi najbliżsi możecie otrzymać bezpłatną pomoc psychologiczną w Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przepęstwem (art. 43 § 8 pkt 2a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. z 2024 r. poz. 706).

Szczegółowe informacje na temat tej pomocy można uzyskać na stronie internetowej <https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl> lub pod numerem telefonu **+48 222 309 900**.

Jeśli coś jest dla Ciebie niejasne lub potrzebujesz więcej szczegółów, zawsze możesz zapytać o nie prowadzącego Twoje postępowanie. Prowadzący ma obowiązek wyjaśnić Ci Twoje prawa i obowiązki w kompletny i zrozumiały sposób.